

Reserveer nu uw volgende concert op [orkest.nl](https://www.orkest.nl)

Carlo Rizzi dirigeert Beethovens Eroica

Carlo Rizzi dirigeert het Nederland Philharmonisch Orkest in Beethovens revolutionaire *Eroica* en het daarop geïnspireerde *Con brio* van Widmann. Maximilian Hornung speelt het Frans romantische *Eerste celloconcert* van Saint-Saëns.

vr 3 maart 2023, 20.00 u

Philharmonie Haarlem

za 4 maart 2023, 20.15 u

zo 5 maart 2023, 14.15 u

Het Concertgebouw

Nederlands Philharmonisch Orkest

Carlo Rizzi, dirigent

Maximilian Hornung, cello

Maximilian Hornung

Klassieke muziek voor iedereen. Maakt u het mogelijk?

Bij ons krijgt iedereen de kans om te ervaren wat klassieke muziek met je doet. We verwelkomen jaarlijks duizenden kinderen, leiden getalenteerde dirigenten en orkestmusici op en spelen niet alleen op de prestigieuze podia van Het Concertgebouw en De Nationale Opera, maar ook voor buurtbewoners in onze eigen NedPhO-Koepel, in poptempel Paradiso voor nieuw publiek en met kleine ensembles in zieken- en verzorgingshuizen. Geniet u van onze concerten en gunt u dit iedereen? Kijk op [orkest.nl/steun](https://www.orkest.nl/steun) wat u als Vriend of Geefkringlid kunt doen.

Nederlands Philharmonisch Orkest

Programmatoelichting

Lorenzo Viotti

Brahms Symfonie 2

za 28 januari
Het Concertgebouw

Yakult

[orkest.nl](https://www.orkest.nl)

Programma

Anton Webern (1883 - 1945)

Passacaglia in d, op. 1 (1908)

Gustav Mahler (1860 - 1911)

Rückert-Lieder (1901 - 1902)

Ich atmet' einen linden Duft! (Sehr zart und innig; langsam)

Liebst du um Schönheit (Innig)

Blicke mir nicht in die Lieder (Sehr lebhaft)

Ich bin der Welt abhanden gekommen (Äußerst langsam und zurückhaltend)

Um Mitternacht (Ruhig, gleichmäßig)

Pauze

Johannes Brahms (1833 - 1897)

Symfonie nr. 2 in D, op. 73 (1877)

Allegro non troppo

Adagio non troppo

Allegretto grazioso (quasi andantino)

Allegro con spirito

Nederlands

Philharmonisch Orkest

Lorenzo Viotti, dirigent

Matthias Goerne, bariton

za 28 januari 2023, 20.15 u
(einde concert ca. 22.15 u)
Het Concertgebouw

Extra

Voorprogramma met artistiek leider Willem de Bordes

za 28 januari, 19.40 u in de Spiegelzaal

Radio-opname

Het concert van zaterdag 28 januari wordt opgenomen door NPO Radio 4 voor het NTR Avondconcert.

Kijk voor meer informatie op radio4.nl/avondconcert.

Hoogtepunten uit de romantiek

De *Tweede symfonie* van Brahms en Mahlers *Rücker-Lieder* zijn absolute hoogtepunten van de romantiek: rijk, liefdevol en lyrisch. De twee werken ontstonden zeven kilometer varen van elkaar vandaan. Beide componisten componeerden graag in de zomermaanden in de natuur en beide werken ontstonden aan de diep blauwgroene Wörthersee, aan de voet van de Oostenrijkse Alpen.

Tussen verleden en toekomst

Het complete genummerde oeuvre van Anton Webern is op een avond uit te voeren. De Oostenrijkse componist brengt de muziek zoveel mogelijk terug tot de kern, zijn composities bevatten geen noot te veel. Vanaf 1925 paste hij de dodecafonische compositieregels (twaalftoonstechniek), die hij leerde van Arnold Schönberg, zeer consequent en streng toe. Het is daardoor geen gemakkelijke kost: de muziek van Webern waarden vereist inspanning. De *Passacaglia* uit 1908 is nog ver verwijderd van die weliswaar schitterende, maar toch ook moeilijke muziek. Webern schreef het werk tijdens zijn studietijd bij Schönberg, die toen nog niet op het idee was gekomen om met zijn dodecafonische reeksen een compleet nieuwe toontaal te creëren. Tijdens het ontstaan van de *Passacaglia* componeerden zowel leraar als leerling nog in een weelderig laat-romantisch idioom. Webern benut het volle klankenpalet van het orkest, in geen van zijn werken is de orkestratie zo overvloedig. Toch is deze muziek al typisch Webern. Ook hier klinkt geen noot te veel en het thematisch materiaal is zeer beknopt: het thema, gepresenteerd door pizzicato-noten van de strijkers, bestaat uit slechts acht noten. Daarop laat hij 23 variaties en een coda volgen. De keuze voor een passacaglia, een genre uit de barok, is ook exemplarisch. Webern promoveerde bij de beroemde musicoloog prof. Guido Adler op Heinrich Isaacs, een vijftiende-eeuwse Franco-Vlaamse componist, en zijn liefde voor 'oude genres' is in zijn hele oeuvre zichtbaar. Zo kijkt Webern nog even terug, het diepe verleden in, enkele jaren voordat hij samen met zijn leermeester de toekomst van de muziek voor vele decennia zou bepalen.

Fijnzinnig

Wie bij de muziek van Gustav Mahler aan gigantisch symfonisch geweld denkt, zal misschien verrast opkijken van zijn *Rückert-Lieder*, die toch vooral lyrisch, romantisch, delicaat en fijnzinnig zijn. Zo is *Blicke mir nicht in die Lieder* georchestreerd voor enkele houtblazers, een hoorn, harp en strijkers, maar geen bassen. Ook in *Ich atmet' einen linden Duft* klinken geen bassen en zelfs geen celli. De lichtheid wordt nog aangezet door de hemelse klank van de celesta en door Mahlers ongeëvenaarde gevoel voor melodie. Zo kunnen we de verleidelijke lindegeur bijna ruiken. 'Dit ben ik', zei Mahler later over *Ich bin der Welt abhanden gekommen*, een lied waarin eindelijk het volledige orkest tot klinken komt. Het is een fatalistisch, maar berustend 'zelfportret' van de romantische kunstenaar die zich terugtrekt uit het wereldse, gedoemd om eenzaam en in vergetelheid te sterven. In het donkere *Um Mitternacht* voor blazers triomfeert Mahler in het duister. Deze chronologisch eerste vier Liederen - de volgorde van uitvoeren mag men zelf bepalen - voltooide Mahler in de zomer van 1901 in zijn componeerhuisje in Maiernigg, aan de Oostenrijkse Wörthersee. Kort daarna leerde hij Alma Schindler kennen, de meest begeerde vrijgezel van Wenen. Ze had eerder onstuimige affaires en relaties met kunstenaar Gustav Klimt en componist Alexander Zemlinsky. Mahler was compleet ondersteboven van haar en drie weken na hun ontmoeting vroeg hij zijn 'Almschi' ten huwelijk. Ze zei onmiddellijk ja. Met het ietwat verlate huwelijkscadeautje *Liebst du um Schönheit* voltooide Mahler zijn *Rückert-Lieder* enkele maanden na hun huwelijk.

Zonneschijn en groene schaduw

In de schaduw van de grote Ludwig van Beethoven had Johannes Brahms enorme moeite om met een symfonie te komen die zich in zijn ogen kon meten met die van de symfonische reus. Een kleine vijftien jaar werkte hij aan zijn eerste symfonie, steeds weer schrappend, twijfelend, vernieuwend. Toen deze zware bevalling na anderhalf decennium eenmaal achter de rug was, zag zijn volgende symfonie een jaar later al het levenslicht. Hij schreef zijn *Tweede symfonie* in een zomervakantie, in een Oostenrijks bergdorp aan de Wörthersee. En dat is te horen, vond ook Brahms' vriend Theodor Billroth: 'Das ist ja lauter blauer Himmel, Quellenrieseln, Sonnenschein und kühler, grüner Schatten!', schreef hij nadat hij de symfonie op de piano had doorge-

speeld. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze symfonie de ondertitel 'Pastorale' toebedeeld kreeg. Dat doet meteen denken aan Beethoven, wiens *Zesde symfonie* dezelfde ondertitel heeft. Maar waar de vergelijking met Beethoven bij Brahms' *Eerste symfonie* nog kritisch bedoeld was - critici hadden die vanwege een vermeend gebrek aan originaliteit smalend tot 'De Tiende van Beethoven' gedoopt -, was het bij de *Tweede* eerder een eretitel. De première door de Wiener Philharmoniker was een groot succes en de recensenten waren nu vol lof. Er is dan ook een groot verschil tussen de *Eerste* en *Tweede symfonie*. Waar de *Eerste* een droevig en zwaar karakter heeft, is de *Tweede* vrolijk, positief en lieflijk. Brahms' zelfvertrouwen en zonnige gemoed zijn vanaf de eerste noten hoorbaar. Het eerste deel opent heroïsch, na een mooie alpenhoornmelodie. Het lieflijke wiegelied dat volgt, is van een vertederende schoonheid en heeft een bitterzoet karakter. Het daaropvolgende *Adagio* geeft de opgewekte symfonie het nodige gewicht. Een peinzende melodie in de celli geeft de aanzet tot hevige ontwikkelingen en somberheid en weemoed liggen hier op de loer. In het derde deel laat Brahms zien dat hij de grootmeester van de variatievorm is. Twee scherzo-achtige passages blijken nauw verwant aan het liedthema van de hobo. De finale opent geheimzinnig, met zachte strijkers. Brahms speelt met onze verwachtingen, houdt ons een beetje voor de gek, want de stilte duurt niet lang. Al gauw belanden we in een grote triomftocht met schetterend koper en aanzwellende strijkersklanken. Brahms trekt alles uit de kast om ons vol opgewekte energie naar huis te sturen.

Tekst: Alexander Klapwijk

Biografieën

Lorenzo Viotti, dirigent

Lorenzo Viotti is chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch Orkest en De Nationale Opera. Hij opende dit seizoen met *Symfonie nr. 1* van Mahler, waarover Trouw schreef: 'Lorenzo Viotti grijpt in het eerste concert van dit seizoen zijn orkest én het publiek bij de lurven met optimale contrasten – van verstillend naar grotesk.' Dit seizoen is Viotti artist-in-residence bij de Wiener Musikverein. Het Nederlands Philharmonisch Orkest speelde daarom in november onder zijn leiding met het koor van de Musikverein in de beroemde concertzaal in Wenen. Deze maand speelt het orkest in Hamburg, München en Parijs. Viotti dirigeerde gerenommeerde orkesten, waaronder het Koninklijk Concertgebouworkest, BBC Philharmonic, Staatskapelle Dresden, Wiener Symphoniker, Berliner Philharmoniker en de Filarmonica della Scala. Voor zijn komst naar Amsterdam was hij chef-dirigent van het Gulbenkian Orkest in Lissabon. Ook is Viotti veelgevraagd operadirigent. Hij dirigeerde bij internationale operahuizen als Staatsoper Stuttgart, Semperoper Dresden, Oper Frankfurt, Teatro alla Scala, Opéra national de Paris en The Metropolitan Opera. Dit seizoen maakte hij zijn debuut bij de Wiener Staatsoper.

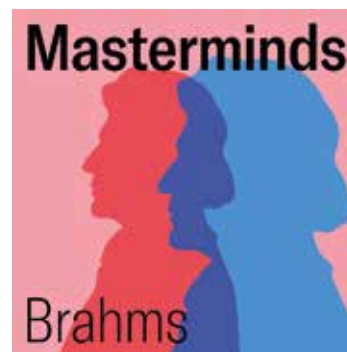
Matthias Goerne, bariton

De Duitse bariton Matthias Goerne behoort tot de grootste klassieke zangers van deze tijd. Hij leerde het vak van beroemdheden als Elisabeth Schwarzkopf en Dietrich Fischer-Dieskau. In 1997 maakte hij zijn debuut bij de Salzburger Festspiele. Sindsdien zong hij bij talloze grote operahuizen, waaronder de Bayerische Staatsoper in München, Covent Garden in Londen, het Teatro Real in Madrid en de Metropolitan Opera in New York. Hij zong met gerenommeerde orkesten als de Wiener Philharmoniker en de Staatskapelle Dresden en was artist-in-residence bij het New York Philharmonic Orchestra. Daarnaast geniet de bariton grote bekendheid als liedzanger. Met befaamde pianisten als Leif Ove Andsnes en Víkingur Ólafsson gaf hij recitals over de hele wereld. Goerne heeft een groot aantal cd's op zijn naam staan die met diverse prijzen bekroond zijn, waaronder Wagners *Ring* onder leiding van Jaap van Zweden en Bach-cantates met het Freiburger Barockorchester. Voor zijn recente opname met liederen van Beethoven ontving hij een Edison. In 2017 werd hij door ECHO Klassik als 'Sänger des Jahres' uitgeroepen.

Over het Nederlands Philharmonisch Orkest

Het Nederlands Philharmonisch Orkest ontstond in 1985 uit drie verschillende orkesten: het Utrechts Symfonie Orkest, het Nederlands Kamerorkest en het Amsterdams Philharmonisch Orkest. Jaarlijks speelt het orkest zo'n 50 concerten en operaproducties in Het Concertgebouw Amsterdam, Nationale Opera & Ballet en andere belangrijke podia in Nederland. Het orkest is sinds de oprichting in 1985 de vaste orkestpartner van De Nationale Opera en wordt internationaal gerekend tot de beste operaorkesten. Lorenzo Viotti werd in 2021 benoemd tot chef-dirigent van het Nederlands Philharmonisch Orkest en De Nationale Opera, een dubbelrol die hij net als zijn voorgangers Marc Albrecht en Hartmut Haenchen met verve vervult. Met Viotti waait er een frisse wind door beide organisaties. Het orkest speelt onder zijn leiding met hernieuwde energie en weet, naast het vertrouwde publiek, ook een nieuwe generatie muzikliefhebbers aan zich te binden.

Masterminds over Johannes Brahms

In deze podcast hoor je meer over de mens achter de grote componist. Musicoloog Kees Wisse en podcastmaker Botte Jellema duiken samen in het vaak complexe leven van de grote meesters in de klassieke muziek. De aflevering over het leven en de muziek van Johannes Brahms is te beluisteren in diverse podcastapps of via [orkest.nl/brahms](https://www.orkest.nl/brahms).